

capitulum, sive reliquas officinas sine præsentia abbatissæ.

De clausura monialium.

XXIX. Si vero aliquis dives homo aut peregrinus Christianus claustrum earum, absente abbatissa, videre cupierit; sanctimonialia abscondentur; et omnia necessaria custodiantur; et tunc fores ecclesiæ aperiuntur; et sic a majori priorissa sive celeraria et duobus vel tribus fratribus deforis intus illi homines introducentur; et claustrum, et capitulum, et monasterium et refectarium illis ostendatur.

XXX. Ut ostium ad altare a foris nunquam aperiatur nisi a celeraria; et nulla ingrediatur in chorum altaris sola, nec celeraria nec alia aliqua.

De officio celebrando et clausura.

XXXI. Ut in ecclesiis earum nunquam vigiliæ fiant a sæcularibus.

XXXII. Ut dormitorium earum semper in die una conversa custodiat, et duæ in nocte, vel quatuor: ante nocturnos una, et alia post usque ad diem, et hæc cum candela.

XXXIII. Ut sacerdote ad celebrandum missam veniente, nunquam aperiatur ostium chori monialium, nisi solummodo ad communicandum, et cum communicaverit, abbatissa, vel decana, sive celeraria ibi semper custodiat.

XXXIV. Ut etiam cum presbytero et levita unus de clericis ad eas communicandas remaneat.

XXXV. Ut matutinali missa finita, aqua benedicatur, et benedicta sacerdos egrediatur, et celeraria et secretaria ad firmandum ostium post eum: videantque celeraria et secretaria, ne ulli sacerdotes chorum ulla hora diei et noctis soli ingrediuntur.

De officio ecclesiæ celebrando.

XXXVI. Ut presbyter vel diaconus nunquam ad matutinas legat eis evangelium, præter *Liber generationis* in Natali Domini et in Epiphania Domini, *Factum est.*

XXXVII. Ut in Purificatione S. Mariæ presbyter

A post missam matutinalem cereos et candelas benedicat, et benedictis recedat.

XXXVIII. Ut in Ramis Palmarum post missam matutinalem rami et flores benedicantur, et evangelium, *Cum appropinquasset*, a sacerdote dicatur. Ipsæ postea solæ sine presbyteris et clericis faciant processionem per claustrum, et adorent crucem.

XXXIX. Ut in Parasceve cum presbyteris et clericis cantent *Popule meus*, et *Agios* sine eis, ita ut illæ nunquam eis respondeant.

XL. Ut infirmæ nunquam inungantur, aut communicentur, nisi in ecclesia.

De ritibus ecclesiasticis.

XLI. Ut defunctis, sorores eis faciant obsequium, presbyteris tantummodo collectas ad altare dicentibus; facto autem obsequio egrediuntur sorores in claustrum, et celeraria sit parata, cum una de senioribus ad ostium sacerdotibus et fratribus aperiendum. Tunc sacerdotes et fratres deferant corpus ad tumulum, illis in claustro remanentibus, et nunquam ad sepulturam defunctæ euntibus.

XLII. Ut nullum scienter excommunicatum in cœmeterio suo recipiant.

XLIII. Ut major priorissa recipiatur ubique et in ecclesiis Fontis Ebraldi, et in omnibus cellis ejusdem Ecclesiæ, et obediatur ei, habeatque potestatem post abbatissam de negotiis ecclesiæ agendis.

XLIV. Ut defuncta abbatissa in status sui dignitate permaneat et plenariam potestatem habeat regendi ecclesiam, donec alia substituatur abbatissa de conversis sororibus; prout magister noster Robertus constituit et hoc cum oratione et jejunio.

Statutum abbatissæ.

Statuit etiam abbatissa ut in manum priorissæ majoris veniant decimæ denariorum et argenti, et pullorum, equarum, et vitulorum, et equorum, qui dabuntur ecclesiæ, ut ipsa ex hujusmodi donis faciat pitantias in refectorio in septimana, non in Dominicis nec in festis diebus.

PRÆCEPTA RECTE VIVENDI.

(COSNIER, *ibid.* p. 208.)

Hæc præcepta recte vivendi et obediendi Deo et B. Mariæ, et serviendi sanctimonialibus Fontis Ebraldi, dedit magister Robertus presbyteris, clericis, laicis qui ejus doctrinam, habitum sanctæ conversationis susceperint; qui spontanea voluntate sua et gratuita dilectione promiserint se sanctimonialibus sub vinculo obedientiæ, usque ad mortem servituros: et cum debitæ subjectionis reverentia. Hanc autem subjectionem non tantum loco Fontis Ebraldi fecerint, sed etiam omnibus cellis loco illi pertinentibus; quibus devotis hæc præcepta dedit in sequenti posita.

De officio.

I. Ut canonicum celebrent officium

De paupertate in victu.

H. Ut claustralem et communem vitam sine pro-

D prio teneant, contenti his quæ sibi a sanctimonialibus collata fuerint.

III. Ut regulares disciplinas teneant silentio.

De vestibus.

IV. Ut non habeant mantellos, nec camisas nigras.

V. Ut monas et lumbaria lanæ habeant.

VI. (2) Ut cultellos pretii duorum denariorum habeant, et vaginas unius denarii, et non amplius.

VII. Ut ter in annum sanguinem minuunt.

VIII. Ut reliquiæ ciborum fratrum deferantur ad portam sanctimonialium, et ibi dentur pauperibus.

IX. Ut modus eiborum et lectorum apud Fontem Ebraldi statutus a fratribus ubique teneatur, et præcepta ibi descripta.

De communitate vitæ

X. Ut omnibus Dominicis et festis diebus omnes ad habitum ad missam veniant, et ad capitulum, nec inde recedant nisi per licentiam prioris.

De segregatione a rebus sæcularibus.

XI. Ut fideiussionibus non deserviant.

XII. Ut res aliorum in suo conductu non capiant, neque aliquam bestiam ad partem nutriant.

XIII. Ut terram suam non dent ad habitandum hominibus sæcularibus.

XIV. Ut fratres in domibus suis non recipiant mulieres ad opera sua facienda.

De processionibus.

XV. Ut in processionibus non induantur fratres clerici superpellicia, nec albas, nisi solus presbyter.

XVI. Ut fratres processiones non faciant nisi in claustris; præter in Hosanna, et in obsequiis mortuorum.

De omnium denudatione.

XVII. Ut annona, et vinum, et pisces, et denarii, et omnia necessaria veniant in manum celerariæ, et ipsa distribuet cum consilio et præcepto abbatis, vel priorissæ.

A De culpis et pœnitentia.

XVIII. Si quis frater clamaverit fratrem in capitulo, sed cum silentio suam veniam faciat, et regularem disciplinam patienter accipiat.

XIX. Ut si quis in criminali peccato, aut in furto deprehensus fuerit; aut si aliquis quempiam verberaverit, aut proprietatem habuerit, aut inobediens et rebellis abbatis, aut priori suo exstiterit, acriter verberetur et in carcerem mittatur.

XX. Ut de levioribus culpis regularis fiat disciplina.

XXI. Ut si quis frater inobediens discesserit, et postea pœnitens redierit, ex præcepto abbatis in hospitium recipiatur, et post peractam pœnitentiam ab abbatis misericordiam requirat, et per eam conventum fratrum recipiat.

XXII. Ut si quis priori suo per verecundiam crimen confiteri noluerit, antequam in crimine suo moriatur, aliis sacerdotibus confiteatur.

De officio.

XXIII. Ut nullus sacerdos parochialium præsumat celebrare officium, si non fuerit præ inopia sacerdotis fratris.

De non suscipiendis religiosis.

XXIV. Ut nullus præsumat quemlibet ad religionem suscipere nisi abbatis.

Vel extraneis.

XXV. Ut nullus extraneus recipiatur in conventum fratrum absque licentia abbatis.

De vestimentis.

XXVI. Ut nunquam habeant pelliceos, sive cooperatoria nisi de agnis.

XXVII. Ut cappas et tunicas et caligas unius coloris, et vilis pretii, et intonsas habeant.

Deo gratias.

Quæ sequuntur ex quibusdam chartis nobis ab uno venerabili et erudito sacerdote Fr. L. Cailleau, Fontis Ebraldi monacho; communicatis desumpsimus.

Inter vetusta statuta data Petronillæ primæ abbatis et sanctimonialibus ecclesie Fontis Ebraldi ad custodiam religionis et disciplinæ a reverendissimo Patre magistro Roberto.

(3) Ut claustrales sanctimoniales omni tempore silentium teneant, exceptis illis quæ in exteriora procurant.

(4) Ut quælibet signa non faciant nisi necessaria.

Ut carnes et sanguinea nunquam comedant, ne quidem infirmæ.

(5) Ut infirmæ nunquam inungantur, aut communionem percipiant, nisi in ecclesia.

Ut Petronilla electa a magistro Roberto et constituta abbatis communis voluntate, et devota positione tam sanctimonialium quam religiosorum

fratrum habeat, obtineatque potestatem regendi ecclesiam Fontis Ebraldi, et omnium locorum eidem ecclesie pertinentium, et obediant ei; venerentur eam ut suam matrem spiritualement, in ejusque prudentia omnia ecclesie negotia tam spiritualia quam sæcularia permaneant, aut quibuscumque attribuerit, et prout constituerit.

Ipsa autem abbatis prævidens in futurum hæc ita ordinavit (6) : ut major priorissa recipiatur ubique et in ecclesia Fontis Ebraldi et in omnibus cellis ejusdem ecclesie et obediant ei, habeatque potestatem post abbatis de negotiis ecclesie agendis.

(7) Ut defuncta abbatis in status sui digni-

(2) Sæculi rationem attende.

(3) Ex capp. 1, 2 Capitulum regul., supra.

(4) ibid.

(5) Ex cap. 40.

(6) Ex cap. 43.

(7) Ex cap. 44.

tate permaneat et plenariam habeat potestatem A (15) Claustrales per cunctas officinas silentium regendi ecclesiam, donec alia substituatur abbatissa. teneant.

Hæc autem presbyteris, clericis, laicis qui ejus doctrina habitum sanctæ conversationis susceperint, qui spontanea sua voluntate et gratuita dilectione promiserint se sanctimonialibus sub vinculo obedientiæ usque ad mortem servituros; et est debitæ subjectionis reverentia: hanc autem subjectionem non tantum loco Fontis Ebraldi, sed etiam omnibus cellis loco illi pertinentibus devota hæc præcepta dedit in subsequenti posita.

(8) Ut canonicum celebrent officium.

(9) Ut claustralem et communem vitam sine proprio teneant contenti his quæ sibi a sanctimonialibus collata fuerint.

(10) Ut ter in annum sanguinem mittant.

(11) Ut reliquiæ ciborum fratrum deferantur ad portam sanctimonialium, et ibi dentur pauperibus.

(12) Ut non recipiant ecclesias parochiales, nec decimas eorum.

(13) Ut non accomodent res suas sæcularibus.

(14) Ut nullus extraneus recipiatur in conventum fratrum absque licentia abbatissæ.

Hæc vero statuta desumpta sunt ex alio ms. per eundem venerabilem sacerdotem.

(14) Si quid fuerit necesse, potius significetur signum quam verbo.

(8) Sic cap. 1 Præcept. recte vivendi, supra.

(9) Sic cap. 2.

(10) Sic cap. 7.

(11) Sic cap. 8.

(12) Juxta capp. 11, 12, 13, 14.

(13) Sic cap. 25.

B

Consecrandæ tonsa capita habeant et convenienter de guymplis ligatæ, teneant in manibus cereos ardentem, et sic ad Evangelium prope altare introducuntur ante episcopum. Sicque (ut est consuetudo) præsentibus virginum parentibus, cæterisque sæcularibus ad consecrationem eorumdem venire volentibus consecrentur ab episcopo (16).

Sacratæ vero per novem dies communicentur, et usque ad nonum diem in contemplatione permaneant, et in quantum potuerint noctes pervigiles ducant, in claustro per hos dies minime sedent, sed in ecclesia jugiter in orationibus persistent.

D De conversis autem a sacerdote benedictis similiter agatur; sed tantummodo per tres dies.

(14) Juxta primam et secundam regulam sanctimonialium.

(15) Juxta cap. 40.

(16) Nota sanctimoniales Fontis Ebraldi quamdam benedictionem suscipere solitas ab episcopis diocesanis.

B. ROBERTI DE ARBRISSELLO

DIPLOMATA.

(Joannes DE LA MAINFERME, *Clypeus Fontebraldensis*, Salmurii, tom. I 1684; II, 1688, III, 1691, 8°, tom. I, pag. 119, 150.)

E.

Charta Roberti de Arbrissello qua omnia monasteria tam virorum quam sanctimonialium commendat Petro Pictaviensi episcopo, scilicet quæ in ejus diocesi sita sunt.

(Anno 1109.)

PETRO Dei gratia venerabili Pictaviensi episcopo, venerabilibusque canonicis sanctæ Pictaviensis matricis Ecclesiæ, et eorum successoribus, F. ROBERTUS DE ARBRISSELLO, salutem et debitam subjectionem.

D Ecclesiam sanctimonialium, fratres dilectissimi, quam in honore sanctæ Dei Genitricis semperque virginis Mariæ, opitulante Filii ipsius misericordia, et tua, Petre pater reverende, cooperante solertia, in vestra diocesi in loco qui Fons Euvrandi vocatur, fundavimus, vestræ tuitionis patrocínio, post Domini, tradimus, et commendamus in perpetuum: ut Ecclesiæ vestræ tanquam charissimæ matri obediens filia specialiter privilegio dilectionis adhæreat, et falce vestræ defensionis, hostilium impugnationem.